

Forurensningsmyndighetenes arbeid med laboratoriespørsmål

Av Egil Danielsen

Egil Danielsen er siv.ing. og avdelingsingeniør i Miljøvern-departementet.

*Innlegg i Norsk Vannforenings møte
21. september 1981.*

Utover i 70-årene ble det klart for oss at det daværende systemet av laboratorier ikke ville være i stand til å dekke det behovet for analysetjenester som ville oppstå på vårt felt i de nærmeste årene.

Byggingen av renseanlegg for kommunal kloakk og industri førte til et behov for tilsyn og kontroll med anleggene. Det var også behov for kontroll og tilsyn med anlegg i landbruket og spredt bebyggelse. I tillegg ble det tidlig under utformingen av det nasjonale overvåkingsprogrammet klart at det ville bli nødvendig å utføre et betydelig antall analyser av vannprøver.

Det var derfor klart at analysekapasiteten måtte utvides for å tilfredsstillte dette økende behovet.

Det var ønskelig med tilgang på analysekapasitet innen hvert fylke, og fylkesmennene fikk i 1976 i oppdrag å finne fram til egnede laboratorier som var vilige til å påta seg ansvaret for å utføre de nødvendige analysene. Miljøverndepartementet stilte 50% tilskott til rådighet for nødvendige utvidelser og utstyrsinnkjøp.

Årsakene til at denne framgangsmåten ble valgt var dels ønsket om å utnytte eksisterende ressurser, bl.a. av økono-

miske årsaker, og dels skyldtes det at funksjonsfordelingen på fylkesnivå ikke var avklart. Dette gjorde at vi måtte gå forsiktig ut og se hva det var mulig å få til med en økonomisk støtteordning.

Som en følge av dette trer nettet av regionale forurensningslaboratorier fram som et relativt uhomogent system. Noen eies av fylkeskommuner og er da nært knyttet til forurensningsmyndighetene på fylkesnivå. Andre løsninger bygger på samarbeid med distrikts- og ingeniørhøgskoler eller veterinærlaboratorier og laboratorier tilknyttet renseanlegg. I disse tilfellene driver laboratoriene oppdragsvirksomhet, og det er sjelden samarbeid ut over det analysefaglige mellom forurensningsmyndighet og laboratoriet. Forurensningsmyndighetene har i disse tilfellene normalt et kontraktbundet krav om å få utført analyser. Kontrakten gjelder gjerne fra 3—6 år.

Vi har to hovedinteresser i vårt system av regionale forurensningslaboratorier:

- 1 — forurensningsmyndighetene skal få tilfredsstillt sitt analysebehov innen rimelige tidsrammer
- 2 — kvaliteten på det utførte arbeidet må være tilfredsstillende. Med dette mener jeg også at analyseresultatet fra forskjellige laboratorier må være

sammenlignbare. Dette er viktig i overvåkingsammenheng og som grunnlag for gjennomføring av tiltak.

Det er ikke vanskelig å se at dette systemet av laboratorier er vanskeligere å samordne og oppnå sammenlignbare resultater fra enn et mer homogent system av laboratorier.

Ringtestene og standardiseringsarbeidet har vært en støtte for laboratoriene. Det har også vært utført en viss grad av veiledning gjennom Norsk institutt for vannforskning (NIVA). Utover dette har laboratoriene mottatt lite bistand fra forureningsmyndighetene i sitt arbeid.

Ringtestene har forøvrig vist en spredning i resultatene som ikke er helt tilfredsstillende.

En av de faktorene som skapte noe av begrensningene da vi kom med vårt opprinnelige utspill om laboratorier overfor fylkesmennene, er nå endret, i det funksjonsfordelingen mellom fylkesmannen og fylkeskommunen er avklart. Fylkesmannen skal beholde myndigheten i forureningsaker og vil få overført personell fra fylkeskommunen for å utføre denne oppgaven. Det tas sikte på å gjennomføre ordningen fra 1. september 1982.

Det kom klart fram under Stortingets behandling av St. meld. nr. 23 om funksjonsfordelingen at staten skal ha større ansvar når det gjelder etablering og drift av laboratorier. Vi har tolket dette dithen at det er vår oppgave å sørge for at det finnes et tilfredsstillende laboratorietilbud innen hvert fylke. Som en følge av avgjørelsen om at fylkeskommunen ikke får ansvar i forureningsaker, regner vi derfor med at staten må overta det ansvaret som enkelte fylkeskommuner har påtatt seg i forbindelse med opprettelse og drift av laboratorietilbud. Helt konkret

gjelder dette fylkene Østfold, Buskerud, Telemark og Aust-Agder. Hvilke andre endringer som kan skje med organiseringen av laboratorienettet er det vanskelig å si noe om foreløpig.

Vi har nedsatt en arbeidsgruppe bestående av representanter fra 3 fylkesmenn, Statens forureningsstilsyn (SFT) og Miljøverndepartementet som skal jobbe med laboratoriesaken. Gruppen skal klarlegge behovet for analysetjenester innen forureningsmyndighetenes ansvarsområde i de nærmeste årene. Vi regner videre med at gruppen med grunnlag i dette behovet skal være i stand til å legge fram forslag til tiltak for å styrke nettet og forbedre kvaliteten på analysearbeidet. Gruppens arbeid vil også danne et viktig grunnlag for utarbeidingen av budsjett for laboratoriene.

Når det gjelder kvaliteten av analysearbeidet, regner vi med at NIVA's rolle som referanselaboratorium vil løse mange av problemene som har oppstått. Referanselaboratoriet har fått faglig ansvar for

- metodearbeid og utstyrspøving
- løpende standardiseringsvirksomhet
- organisering av ringtester
- veiledning, informasjon og opplæring
- nasjonalt og internasjonalt samarbeid
- utførelse av analyser etter behov.

Referanselaboratoriet har i 1981 en total økonomisk ramme på 1,1 millioner kroner over Miljøverndepartementets budsjett.

Det ble nylig opprettet et råd for referanselaboratoriet. Rådet er sammensatt av representanter fra

- et regionalt laboratorium for vannanalyse
- forureningsmyndigheten på fylkesnivå

- NIVA
- Norske kommuners sentralforbund
- Norges Industriforbund
- SFT
- Miljøverndepartementet.

Rådet har fått følgende mandat:

1. Utarbeide generelle retningslinjer for referanselaboratoriets aktivitet
2. Utarbeide forslag til årlig aktivitetsplan, med angivelse av arbeidsoppgaver, arbeidsmetoder og ressurser som bør stilles til rådighet på de enkelte arbeidsområdene. Aktivitetsplanen fremmes som tilråding overfor Statens forurensningstilsyn.
3. Utforme som tilråding overfor SFT årlig budsjett for referanselaboratoriet.